

Varför är det inte en självklarhet att alla har rätt till vård?

Vi har ju skrivit på!

Elisabeth Abiri

Mänskliga rättigheters utgångspunkt

- Alla människor är lika i värdighet och rättigheter
- Alla människor har rätt till samtliga rättigheter utan någon diskriminering

---

Mänskliga rättigheter beskriver:

- Vad som **inte** får göras mot någon människa.
- Vad som **måste** göras för varje människa.

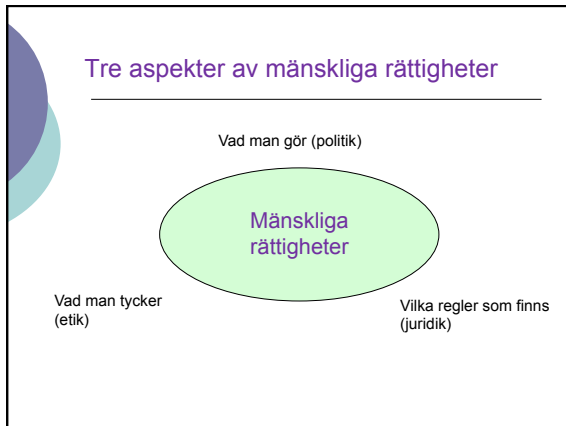

Mänskliga rättigheters moderna framväxt

- "Åter upprätta tron på de mänskliga rättigheterna"
FN-stadgan 1945
- "Eftersom ringaktning och förakt för de mänskliga rättigheterna har lett till barbariska gärningar som har upprört mänsklighetens samvete"
Den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna 1948

Mänskliga rättigheters uppdrag i FN:

- Det måste finnas regler som förhindrar att det går så långt.
- Det måste finnas gränser för vad en stat har rätt att göra.

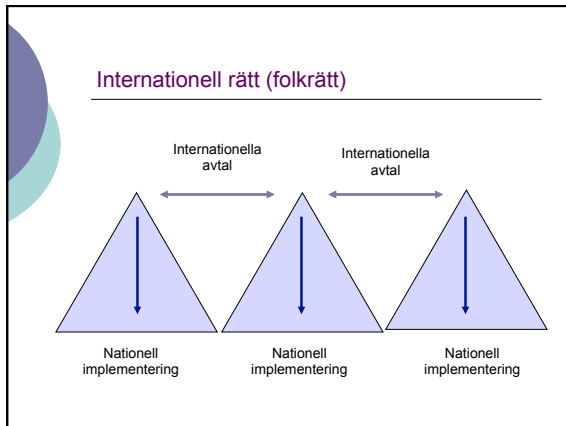

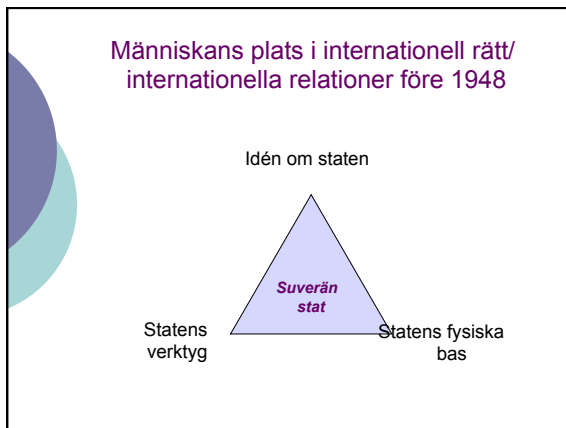

- ### Juridiskt bindande konventioner
- Konventionen om **ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter** (1966)
  - Konventionen om **medborgerliga och politiska rättigheter** (1966)
  - Konventionen mot **rasdiskriminering** (1965)
  - Konventionen mot **diskriminering av kvinnor** (1979)
  - Konventionen mot **tortyr** och annan kränkande behandling (1984)
  - Konventionen om **barnets rättigheter** (1989)
  - Konventionen om **rättigheter för personer med funktionsnedsättning** (2006)
  - International Convention on the Protection of the **Rights of All Migrant Workers** and Members of Their Families (1990)

Statens ansvar för mänskliga rättigheter?

Att inte själv kränka mänskliga rättigheter

(att respektera)

Att stoppa andras kränkningar av mänskliga rättigheter

(att skydda)

Att organisera samhället så mänskliga rättigheter kan uppfyllas

(att uppfylla mänskliga rättigheter)

Att utvärdera och avkräva ansvar av dem som ska arbeta med mänskliga rättigheter

(att övervaka efterlevnaden av mänskliga rättigheter)

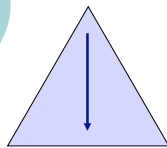

Nationell implementering?

Nationell implementering

Ratificering

Internationella konventioner blir efter beslut också nationell lag – så kallad **inkorporering**

Internationella konventioner blir nationell lag genom **transformering** eller **konstaterad normharmoni**

Konventionerna osynliga i svenskt myndighetsutövande

Rättighetens väg?

”**Var och en** har rätt till en levnadsstandard tillräcklig för den egna och familjens **hälsa** och välbefinnande, inklusive mat, kläder, bostad, hälsovård och nödvändiga sociala tjänster samt rätt till trygghet i händelse av arbetslöshet, sjukdom, invaliditet, makas eller makes död, ålderdom eller annan förlust av försörjning under omständigheter utanför hans eller hennes kontroll.”

Allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna, art. 25

Rättighetens väg?

---

1. **Konventionsstaterna** tillerkänner **rätten för var och en** att åtnjuta bästa möjliga fysiska och psykiska hälsa
2. De åtgärder som konventionsstaterna ska vidta för att till fullo tillgodose denna rätt skall innefatta sådana åtgärder som är nödvändiga för att
  - a) minska foster- och spädbarnsdödligheten (...),
  - b) förbättra alla aspekter av samhällets hälsovård (...),
  - c) förebygga, behandla och bekämpa alla (...) sjukdomar,
  - d) skapa förutsättningar som tillförsäkrar alla läkarvård och sjukhusvård (...).

Konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, art. 12

Vart tar rättigheterna vägen? – Sverige

Hälso- och sjukvården skall bedrivas så att den uppfyller kraven på en god vård. Detta innebär att den skall särskilt

1. vara av god kvalitet med en god hygienisk standard och tillgodose **patientens behov** av trygghet i vården och behandlingen,
2. vara lätt tillgänglig,
3. bygga på **respekt för patientens självbestämmande och integritet**,
4. främja goda kontakter mellan patienten och hälso- och sjukvårdspersonalen,
5. tillgodose **patientens behov** av kontinuitet och säkerhet i vården.

Vården och behandlingen skall så långt det är möjligt utformas och genomföras i samråd med patienten. Olika insatser för patienten skall samordnas på ett ändamålsenligt sätt.

Hälso- och sjukvårdslagen 2 a §

Vart tar rättigheterna vägen? – Sverige

Konventionsstaterna tillerkänner **rätten för var och en** att åtnjuta bästa möjliga fysiska och psykiska hälsa.

↕

Hälso- och sjukvården ska tillgodose **patientens behov**.

Spelar ordvalet någon roll?

Jag har behov av vård.

Vi ska tillgodose **patientens behov** av god vård samt trygghet i vården och behandlingen.

Jag har rätt till bästa möjliga hälsa.

Jag har ansvar för att skydda, förverkliga och främja **denna persons rättighet** just därför att det är hans/hennes rättighet.

FN:s kritik – konventionerna kan inte återopas

Enligt svensk rättspraxis såsom den fastställts av en rad avgörande i Högsta domstolen **måste svensk inhemsk lagstiftning och ändringar av lagstiftning tolkas i överensstämmelse med Sveriges internationella åtaganden.**

Sveriges rapportering kring efterlevandet av konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (Socialdep. 2006, s.3)

konventionskonformitet

Konventionerna bör användas för att tolka, lyfta fram och tydliggöra myndigheters prioriteringar och ansvar.

Den generella kunskapsnivån om mänskliga rättigheter?

”Jag tror att de har med FN att göra, jag tror att de är bra och jag tror att Sverige är bra på dem”

(sammanfattning av läget)

Knappast tillräckligt för att kunna garantera respekt för mänskliga rättigheter ...

Tydliggöra konventionskonformitet

Mål för hälso- och sjukvården

2 § Målet för hälso- och sjukvården är en god hälsa och en vård på lika villkor för hela befolkningen.

Hälso- och sjukvården ska bedrivas med respekt för den enskildes mänskliga rättigheter enligt de internationella överenskommelser som Sverige har åtagit sig att följa.

Vården skall ges med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans värdighet. Den som har det största behovet av hälso- och sjukvård skall ges företräde till vården.

Rättigheter – för vem?

Konventionsstaterna som anser att (...) erkännandet av det inneboende värdet hos alla dem som tillhör människosläktet och av deras lika och obestridliga rättigheter utgör grundvalen för frihet, rättvisa och fred i världen,

som erkänner att (...) visionen om den fria människan som åtnjuter frihet från fruktan och nöd **endast kan uppnås om sådana villkor skapas att alla kan åtnjuta sina ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter** såväl som sina medborgerliga och politiska rättigheter,

Ur konventionen för ekonomiska sociala och kulturella rättigheter (inledningen)

Rättigheter – vilket ansvar har staten?

1. Varje konventionsstat åtar sig att genom egna åtgärder och internationellt bistånd och samarbete, framför allt på det ekonomiska och det tekniska området, **till fullo utnyttja sina tillgängliga resurser för att trygga att rättigheterna i denna konvention gradvis förverkligas i sin helhet med alla lämpliga medel, i synnerhet genom lagstiftning.**

2. Konventionsstaterna åtar sig att **garantera att rättigheterna i denna konvention utövas utan diskriminering av något slag** på grund av ras, hudfärg, kön, språk, religion, politisk eller annan åskådning, nationell eller social härkomst, egendom, börd eller ställning i övrigt

Ur konventionen för ekonomiska sociala och kulturella rättigheter (artikel 2)

Men varför gäller det då inte detta alla?!

- Statslogiken – varje stat har ansvar för sina medborgare (och bara för dem)
- Förbättring av en människas liv förväntas ske inom den stat där hon fötts
- **Mänskliga rättigheter – i sin juridiska form tolkade som nationella rättigheter**

Människans rätt att flytta över statsgränser

Allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna

Artikel 13

Var och en har rätt att fritt förflytta sig och välja bostadsort inom varje stats gränser.

Var och en har rätt att lämna varje land, även sitt eget, och att återvända till sitt land.

Flyktingar – flyktingrätt

Flyktingkonventionen 1951

Konventionen angående flyktingars rättsliga ställning

"Städgumma" efter andra världskriget

- tidsmässigt och geografiskt begränsad
- skulle gälla skeenden i Europa före 1951

Tilläggsprotokoll 1967

- tidsmässig och geografisk begränsning tas bort

Flyktingkonventionen

En flykting är den:

...som i anledning av **välgrundad fruktan för förföljelse** på grund av sin ras, religion, nationalitet, tillhörighet till viss samhälls-grupp eller politisk åskådning befinner sig utanför det land, vari han är medborgare...

Art. 1 ur Flyktingkonventionen, 1951

Rättigheter i ett annat land?

Konventionsflyktingsstatus styrs av internationell rätt

Övriga icke-medborgares rättigheter

- asylsökande,
- papperslösa,
- personer med permanent uppehållstillstånd
- personer med permanent eller tillfälligt uppehållstillstånd

bestäms helt av mottagarlandet och kan därför begränsas mer eller mindre strikt.

Rättigheter i ett annat land?

Migrant workers and members of their families shall have the **right to receive any medical care that is urgently required** for the preservation of their life or the avoidance of irreparable harm to their health on the basis of equality of treatment with nationals of the State concerned.

Such emergency medical care **shall not be refused them by reason of any irregularity** with regard to stay or employment.

Konventionen om migrantarbetares rättigheter, art. 28

Dilemmat

Mänskliga rättigheter har universellt anspråk:

- Det finns saker som inte får göras mot någon människa.
- Det finns saker som måste göras för varje människa.

Mänskliga rättigheter bygger i sin juridiska form på statslogiken:

- varje stat har ansvar för sina medborgare (och bara för dem)
- Varje stat bestämmer själv vem som ska få vara i landet

Universalism i statslogik?

- Law in the making?
- Agerande i vardagen
- Attityder och etiska ställningstagande

Tillgång till mänskliga rättigheter för alla

The diagram features a central green oval labeled "Mänskliga rättigheter". Three dashed purple double-headed arrows connect this central oval to three surrounding text elements: "Vad man gör (politik)" at the top, "Vad man tycker (etik)" at the bottom left, and "Vilka regler som finns (juridik)" at the bottom right.
